

УДК 378.2 (477): 378.14 (4)

ВЗАЄМНЕ ВИЗНАННЯ ДИПЛОМІВ – НЕОБХІДНА УМОВА ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ

Артюмов І. В. (Ужгород)

У пропонованій статті висвітлені основні проблемні питання, що стосуються взаємного визнання дипломів як однієї з складових впровадження Болонського процесу, а також інтеграції України у європейський освітній простір. Дається визначення понять академічного та професійного визнання дипломів. Визначено форми і напрями міжнародного співробітництва ЗакДУ з досліджуваної проблематики.

Ключові слова: Болонський процес, взаємне визнання дипломів, додаток до диплома європейського зразка, європейський освітній простір, мобільність студентів.

Постановка наукової проблеми та її значення. Серед проблем, які необхідно вирішувати в процесі реалізації державної політики у сфері вищої освіти, важливе місце займають виклики, пов'язані з визнанням дипломів вищих навчальних закладів України в країнах Європейського Союзу. Вирішення цих проблем потребує значних зусиль для ліквідації бар'єрів і розробки таких умов для викладання і навчання, що розширили б мобільність і зробили міжнародну співпрацю більш ефективною, результативною і сприятливою для:

- надання можливості доступу до університетських програм, що сприяють отриманню міждисциплінарних знань;
- розвитку навичок використання іноземних мов та інформаційних технологій;
- реальних результатів для освітніх закладів від адаптації законодавства України до вимог Євросоюзу;
- підготовки фахівців, спроможних захистити інтереси країни у жорстких умовах світової конкуренції;
- недопущення «відпливу мізків» за межі держав та інше.

Виклад основного матеріалу. Сорбонська декларація від 25 травня 1998 року визначила центральну роль університетів у розвитку європейських культурних цінностей. Вона обґрунтувала створення Зони європейської вищої освіти як основного шляху розвитку мобільності громадян із можливістю їхнього працевлаштування для загального розвитку континенту.

Це має неабияке значення, оскільки незалежність і автономія університетів дають впевненість у тому, що системи вищої освіти і наукових досліджень будуть безупинно адаптуватися до нових потреб, до запитів суспільства і до необхідності розвитку наукових знань. Першорядними умовами для створення Зони європейської вищої освіти є [6]:

- прийняття системи упровадження Додатка до диплома для забезпечення можливості працевлаштування європейських громадян і підвищення міжнародної

конкурентоспроможності європейської системи вищої освіти;

- сприяння мобільності студентів-випускників шляхом подолання перешкод до ефективного здійснення вільного пересування, для цього:

a) забезпечити доступ до одержання освіти і практичної підготовки;

b) викладачам, дослідникам і адміністративному персоналові повинні бути забезпечені визнання і зарахування часу, витраченого на провадження досліджень, викладання та стажування в європейському регіоні, без нанесення збитку їхнім правам, установленим законом;

- сприяння європейському співробітництву в забезпеченні якості освіти для розробки адекватних критеріїв і методологій.

Відомо, що для вирішення цих та інших проблем інтегрування в єдиний Європейський простір вищої освіти представники понад 300 європейських вищих навчальних закладів в м. Саламанці підготували свої пропозиції до Празької зустрічі міністрів вищої освіти в березні 2001 року, які брали участь у Болонському процесі. Учасники домовилися про цілі, принципи та пріоритети [7]. Привернемо увагу до деяких принципів:

Автономія з відповідальністю

Розвиток потребує, щоб у європейських університетів була можливість діяти відповідно до керівного принципу автономії у поєднанні з відповідальністю. Як автономні і відповідальні юридичні, освітні й соціальні об'єкти вони підтверджують свою прихильність принципам Magna Charta Universitatum 1988 року і, зокрема, академічній свободі.

Саме тому університети повинні мати право формувати свою стратегію, вибирати свої пріоритети в навчанні й провадженні наукових досліджень, витрачати свої ресурси, профілювати свої програми й встановлювати свої критерії для прийому професорів і студентів. Вищі навчальні заклади готові до

конкуренції вдома, у Європі й у світі, але для цього вони мають потребу в необхідній організаційній свободі, зрозумілих і доброзичливих рамках регулювання й достатньому фінансуванні.

Освіта як відповідальність перед суспільством

Зона європейської вищої освіти повинна будуватися на європейських традиціях відповідальності освіти перед суспільством; на широкому й відкритому доступі до навчання; на освіті для розвитку особистості й навчанні протягом усього життя.

Вища освіта, що ґрунтується на наукових дослідженнях

Оскільки наукові дослідження є рушійною силою вищої освіти, то й створення Зони європейської вищої освіти має відбуватися одночасно й паралельно зі створенням Зони європейських наукових досліджень.

Організація диверсифікації

Європейська вища освіта завжди була різноманітною у частині мов, національних систем, типів інститутів, орієнтації профілів підготовки та навчальних планів. Вищі навчальні заклади хочуть користуватися конвергенцією, – зокрема, у загальних поняттях, загальнодоступних у цій предметній галузі поза кордонами.

Ключовими питаннями для вишів Європи на шляху реалізації наведених принципів залишаються: питання взаєморозуміння спільних проблем і вироблення механізмів, що мінімізують негативи та стримуючі фактори. Вони підтверджують свою здатність і готовність ініціювати і підтримувати прогрес спільними зусиллями, а саме:

- здійснити переоцінку вищої освіти і наукових досліджень для всієї Європи;
- реорганізувати вищу освіту загалом і поновити програми зокрема;
- розвивати вищу освіту на основі наукових досліджень;
- виробити взаємоприйнятні механізми для оцінки, гарантії і підтвердження якості;
- послуговуватися загальними термінами європейського виміру і забезпечувати сумісність різних інститутів, програм, ступенів;
- сприяти мобільності студентів, персоналу й можливості працевлаштування випускників у Європі;
- підтримувати зусилля з модернізації університетів у країнах, де існують значні проблеми щодо входження в Зону європейської вищої освіти;
- провадити зміни, будучи відкритими, привабливими, конкурентоспроможними вдома, в Європі й у світі;
- дотримуватись позиції, що вища освіта має бути відповідальною перед суспільством.

Важливою умовою інтегрування вищої школи в європейський освітній простір залишається рівень мобільності студентів, сприяння європейському співробітництву в забезпеченні якості.

Ще однією парадигмою інтеграції у європейський освітній простір є створення умов для навчання протягом усього життя. *Навчання протягом усього життя* є істотним елементом Зони європейської вищої освіти. У майбутній Європі як суспільство, так і економіка засновані на знаннях, тому стратегія навчання протягом усього життя повинна стати віч-на-віч із проблемами конкурентоспроможності та використання нових технологій, поліпшення соціальної єдності, рівних можливостей і якості життя. Відмітимо, що якість – основна умова для довіри, доречності, мобільності, сумісності та привабливості Зони європейської вищої освіти.

У плані реалізації вищенаведених програмних положень, які слід враховувати в процесі інтегрування до європейського простору освіти, привертають увагу положення Будапештсько-Віденської декларації 2010 року. У названому документі офіційно проголошено створення Європейського простору вищої освіти [1] і зазначається, що:

- закладено перспективу створення у 2010 році конкурентоспроможного та привабливого Європейського простору вищої освіти, в якому вищі навчальні заклади, за підтримки відданих викладачів і студентів, можуть здійснювати свої різноманітні місії у суспільстві знань; і в якому студенти, користуючись перевагою мобільності, з безперешкодним і справедливим визнанням кваліфікацій, можуть знайти найбільш підходящу траєкторію отримання освіти;
- учасники Європейської культурної конвенції погодилися з цим баченням і зробили істотний крок у напрямі досягнення запланованих цілей. В унікальній співпраці між державними установами, вищими навчальними закладами, студентами і викладачами, разом з роботодавцями, агенціями із забезпечення якості вищої освіти, міжнародними організаціями і європейськими установами, ми залучені до низки реформ з метою побудови Європейського простору вищої освіти, який ґрунтується на довірі, співпраці і повазі до розмаїтості культур, мов і систем вищої освіти;
- новостворений Європейський простір вищої освіти, будучи безпрецедентним прикладом регіональної, транскордонної співпраці у сфері вищої освіти, спричинив значну зацікавленість в інших частинах світу і зробив європейську вищу освіту помітнішою на світовій мапі;

— необхідно прислухатися до критики серед працівників вищих навчальних закладів та студентів. Декларація відзначила необхідність коректив і подальшої роботи за участі працівників вищих навчальних закладів і студентів на європейському, національному і особливо інституційному рівнях для побудови Європейського простору вищої освіти;

— треба збільшити зусилля для завершення реформ, які вже проводяться, щоб надати можливість студентам і викладачам бути мобільними, поліпшити викладання та навчання у вищих навчальних закладах, підвищити можливості працевлаштування випускників, а також забезпечити якісну вищу освіту для всіх;

— слід збільшити зусилля в контексті соціального виміру для забезпечення рівних можливостей отримання якісної освіти, звертаючи особливу увагу на мало представлені групи;

— необхідно запровадити додаткові методи роботи, такі, як взаємне навчання, навчальні візити та іншу діяльність для поширення інформації.

Сьогодні однозначно можна констатувати, що суспільство, яке не здатне створити належних умов для розвитку науки і знань у широкому розумінні цього слова, не має перспективи. Але такі умови, які б сприяли розвитку науки і освіти, не повинні зводитися до формування ринкового середовища, більше того, не можна кидати в ринкове середовище ці важливі сфери не захищеними з боку держави. Адже відомо, що наука і освіта – неринкові галузі. Вони найбільш вразливі в ринковому середовищі. Особливо це стосується фундаментальних наук, розвитком яких, до речі, ми заслужено пишалися в недалекому минулому. Ця сфера вимагає постійної уваги і підтримки з боку держави, адже в умовах ринку формування інтелектуального капіталу нації – одна з головних функцій держави.

Реалізуючи положення зазначеного документу, МОНМС України здійснює послідовні кроки з впровадження механізму надання вузам освітніх послуг. ЗакДУ одним з перших впроваджує нові форми інтегрування в Європейський освітній простір.

Наведемо конкретний приклад. Ще до прийняття постанови Кабінету Міністрів України № 254 від 2 березня 2010 року «Про внесення змін до положення про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів» у Закарпатському державному університеті з 2008 року була запроваджена практика – студенти магістратури складали в обов'язковому порядку іспити з української ділової мови, інформатики та іноземної мови.

Тепер складання іспиту з української мови узаконене профільним міністерством для всіх вузів.

Водночас серед багатьох проблем, що існують на шляху інтегрування науки і освіти України у європейський простір на основі Болонської декларації, однією з важливих, на наш погляд, є **проблема взаємного визнання дипломів в Україні і в країнах Євросоюзу.**

Взаємне визнання дипломів – важлива умова, яка забезпечує побудову та функціонування єдиного ринку праці Європейського Союзу. Всередині ЄС взаємне визнання дипломів забезпечує гарантовані Маастрихтським договором свободу руху осіб, свободу надання послуг і свободу заснування компаній. За своєю метою визнання дипломів поділяють на два типи: визнання для академічних цілей і професійне визнання.

Академічне визнання дипломів здійснюють для навчання. Оскільки кожна держава – член Європейського Союзу – сама вирішує, яким чином організувати свою систему освіти, та встановлює вимоги до якості навчальних програм, на рівні ЄС визнання дипломів не відбувається. Дипломи визнають на рівні університетів. Для полегшення цієї процедури ініційовано Болонський процес, який має на меті уніфікувати системи освіти. Існують також певні програми визнання кваліфікацій (зокрема ERASMUS), однак участь у них суто добровільна.

Хоча Україна є учасницею Болонського процесу і стороною Лісабонської конвенції про визнання дипломів про вищу освіту в європейському регіоні від 1997 року, однак це не означає, що дипломи українських вищих навчальних закладів за кордоном визнають автоматично. Навчальні заклади Європейського Союзу висувають свої вимоги до закордонних дипломів, і в кожному окремому випадку відповідність цим вимогам потрібно доводити.

Професійне визнання дипломів у ЄС здійснюють для подальшої професійної діяльності, пов'язаної з отриманим дипломом. Здебільшого на рівні ЄС не існує єдиних вимог до професійного визнання дипломів: працедавці в кожній державі здійснюють таке визнання за своїм бажанням. Визнання таких дипломів регулюється самим ринком праці в кожній країні. Це відповідає принципам вільного руху осіб, надання послуг і заснування компаній. Однак із цього правила є винятки, що стосуються певних професій, які потребують спеціальної процедури визнання дипломів, – інакше особа не матиме права здійснювати професійну діяльність в іншій державі, яка належить до ЄС.

Заслугує на особливу увагу проблема синхронізації (адаптування) законодавчої бази

України до вимог, що існують в країнах ЄС, і навпаки.

Професії, до яких існують спеціальні вимоги в Директивах ЄС про визнання дипломів, потребують проходження певних процедур в країні-члені ЄС, де особа вирішила займатися відповідною діяльністю.

Такими процедурами можуть бути здійснення практики з певної професії в країні прибуття впродовж визначеного періоду та проходження кваліфікаційних іспитів (щодо адвокатської діяльності). Проте щодо таких професій *не існує автоматичного визнання кваліфікації. У кожному окремому випадку спеціально уповноважені органи країни визначають, чи допускати особу до відповідної професійної діяльності.* Визнання кваліфікації означає, що особа має право провадити професійну діяльність на тих самих умовах, що й громадяни країни прийняття. Однак це не означає, що її диплом рівнозначний національному диплому цієї країни.

Між Україною та ЄС не існує угод, що регулювали б здійснення професійної діяльності в тих галузях, щодо яких у ЄС діє спеціальна процедура визнання дипломів. Тому громадяни України не мають права практикувати ці професії у країнах-членах ЄС. Щодо решти професій, здійснення яких не врегульовано на рівні ЄС, визнання дипломів українських навчальних закладів відбувається відповідно до нормативних актів країн-членів і згідно з бажанням працедавців. *Жодних заходів сприяння цьому визнанню ЄС не здійснює.*

Взаємне визнання документів про освіту, наукові ступені і вчені звання здійснюється також на підставі двосторонніх міжурядових угод, і хоча Україна має такі угоди з 24 країнами світу, серед них європейських країн лише шість: Болгарія, Польща, Румунія, Словаччина, Угорщина та Франція (лише щодо визнання наукових і вчених ступенів).

За даними профільного міністерства, *нині 37 тис. Українських студентів здобувають освіту за кордоном.* Зближення стандартів в освіті, імплементація положень Болонської декларації, полегшення доступу до інформації про можливості освіти, спрощення процедури надання віз студентам і науковцям сприятиме збільшенню цієї кількості.

Важливим актом на шляху адаптації у Європейський освітній простір стають заходи МОНМС України, зокрема: адаптування спеціальностей і кваліфікацій до вимог Болонської декларації сприятиме і *Концепція підготовки магістрів в Україні на 2010 – 2012 роки.* Згідно з нею термін навчання магістрів зросте до двох років. Фактично освітні програми підготовки магістрів будуть поділені на:

- дослідницькі: поглиблення досліджень в одній з наукових галузей (2 роки);
- професійні: розвиток професійних та формування управлінських компетенцій (1,5 року);
- кар'єрні: поліпшення теоретичних і практичних знань для кар'єрного зростання та підготовки до управлінської діяльності. Це формат післядипломної освіти (1-1,5 року).

Магістри дослідницької програми є потенційними винахідниками та вченими. Їх програма включає більшу кількість «наукових» годин. Магістри професійної програми набувають більше професійних та управлінських компетенцій. Якщо вони захочуть опанувати дослідницьку програму, необхідно буде провчитись ще від 0,5 до 1 року.

Поряд з цим слід звернути увагу і на інші стримуючі чинники. В Україні проблемно функціонує система підвищення кваліфікації та перепідготовки. Нової системи, що задовольняла б потреби ринкової економіки, не створено. Тому дуже важливий загальноєвропейський *принцип «освіта упродовж усього життя» поки що в умовах нашої держави не може бути повною мірою реалізований.*

Серед головних чинників, що негативно впливають на мобільність українських студентів, відзначимо:

- недостатній рівень фінансового забезпечення розвитку мобільності студентів;
- слабка підтримка спрощення візового режиму для студентів;
- низький рівень інформаційного забезпечення студентів щодо можливості й умов навчання у вищих навчальних закладах Європи;
- низький рівень підтримки Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України мобільності студентів через надання грантів;
- обмежений доступ українських громадян до грантів країн-членів ЄС.

Збільшення освітнього потенціалу України: здобуття освіти європейського зразка та професійного досвіду українцями (у тому числі знання іноземних мов), поліпшення якості освіти внаслідок зближення освітніх норм і стандартів України з європейськими.

Українські експерти пропонують державі перетворити «відплив мізків» на «експорт кадрів», що дасть змогу максимально ефективно використати науковий потенціал країни і підтримати її систему освіти. Привабливою особливістю моделі «експорту кадрів» є створення «наукової діаспори»: своєї організації вихідців з України, які працюють за кордоном і допомагали б українським студентам та аспірантам, що їдуть навчатися за кордон, а також давали консультаційну допомогу українським науковим і державним інституціям.

Важливим кроком на шляху взаємного визнання дипломів стало партнерство ВНЗ України

за програмою подвійних дипломів з університетами Франції, Словаччини, Чехії та Польщі. Зокрема Закарпатський державний університет спільно з Кошицьким технічним університетом та Університетом м. Ніцци – Софія-Антиполіс у 2011 р. подали заявку на участь у конкурсному проєкті «TEMPUS– 4» під назвою «Європейська освіта в галузі економіки, подвійні дипломи у Закарпатському державному університеті» (EURODIP).

Угода про співробітництво між Закарпатським державним університетом та Університетом м. Ніцци – Софія-Антиполіс (Франція) передбачає введення в ЗакДУ франко-української програми навчання, яка дозволить студентам нашого навчального закладу здобути одночасно український та французький дипломи бакалавра з економіки та менеджменту. В університеті навчання студентів за цією програмою розпочалося 1 жовтня 2009 р.

З урахуванням різних термінів навчання для отримання диплома бакалавра французькою (3 роки) та українською (4 роки) програмами, на першому курсі студенти поглиблено вивчають французьку мову, адже частина лекцій в майбутньому читатиметься викладачами партнерського університету.

Відповідно до угоди про співробітництво по завершенні програми студенти матимуть можливість проводити дослідження чи продовжити навчання у вузі-партнері з метою отримання науково-освітнього ступеня магістра і доктора. Франко-українська програма Закарпатського державного університету надає можливість українським студентам отримати одночасно український і французький дипломи з економіки і менеджменту: диплом освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» у Закарпатському державному університеті та диплом ступеня «бакалавр» в університеті Ніцци – Софія Антиполіс.

Такий підхід до планування, організації і проведення навчального процесу та наукових досліджень спільно із зарубіжними навчальними закладами дозволяє не лише ефективно реалізувати навчальні плани та оптимізувати управління навчальним процесом, а й забезпечувати якісну підготовку фахівців.

Зусиллями ЗакДУ та Міжнародного інституту підприємництва і права у м. Прага (Чехія) реалізовано проєкт спільного навчання та взаємного визнання дипломів. Празькі студенти здобувають ступінь магістра за інтегрованими навчальними планами ЗакДУ відповідно до вимог Болонського процесу. Українські дипломи про вищу освіту нострифіковані Західночеським університетом (м. Пльзень).

З 2010 р. діє словацько-українська програма для магістрів. Студенти ЗакДУ мають змогу навчатися у магістратурі Кошицького виробничо-господарського факультету Братиславсько-

го економічного університету за спеціальностями «Облік і аудит», «Фінанси та кредит» на безкоштовній основі.

У 2012 р. міжнародне партнерство ЗакДУ з вузами провідних країн ЄС збагатилось співпрацею з Варшавським університетом фінансів та управління за програмою подвійних дипломів.

Польсько-українська магістерська програма подвійних дипломів дає унікальну можливість студентам ЗакДУ одночасно навчатися у двох університетах, здобуваючи український та європейський дипломи. Програма передбачає інтенсивне вивчення фахових дисциплін, поглиблене – польської мови. Студенти матимуть можливість отримати сертифікат з англійської мови Кембриджського університету, брати участь у міжнародному студентському обміні та проходженні практики у рамках стипендіальної програми «Erasmus».

Закарпатський державний університет оголосив конкурс серед студентів на участь у польсько-українській магістерській програмі подвійних дипломів за спеціальностями: «психологія», «право», «менеджмент», «управління та адміністрація», «політологія», «фінанси та бухгалтерський облік».

Здобувши диплом освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр», студенти Закарпатського державного університету можуть вступати до магістратури Університету фінансів та управління у м. Варшава (Польща). Студенти університету матимуть можливість проходити практику в різних приватних і державних установах Польщі та інших країн ЄС.

Крім того, завдяки домовленості між навчальними закладами, студенти ЗакДУ отримуватимуть комплексну допомогу в процесі навчання і працевлаштування протягом усього терміну навчання у Варшаві.

Ще одним кроком на шляху взаємного визнання дипломів стала можливість випускників вищих навчальних закладів отримувати додаток до диплома європейського зразка.

Додаток європейського зразка (DIPLOMASUPPLEMENT) надає можливість об'єктивно оцінити кваліфікацію (ступінь) освіти, здобуту випускником вищого навчального закладу України. Він містить інформацію про отриману кваліфікацію та навчальні досягнення випускника, необхідну для забезпечення міжнародної зрозумілості та визнання отриманого випускником диплома про вищу освіту [8].

Важливим фактором отримання дипломів, які будуть визнаватися в інших країнах, залишається навчання українських студентів у провідних вищих навчальних закладах Європи, Росії та США.

Так, 28 квітня 2012 р. відбулося засідання Українсько-американської робочої групи Програми імені Фулбрайта, до складу якої входять

представники МОНМС та Посольства США в Україні.

Під час засідання розглянуто нагальні питання поглиблення співпраці у сфері академічних обмінів, зокрема, щодо реалізації у 2012 році спільного «пілотного» проекту з направлення на навчання у провідні вищі навчальні заклади Сполучених Штатів Америки українських студентів за такими пріоритетними напрямками освіти і науки, як нанотехнології, енергозберігаючі технології, нетрадиційні та відновлювані джерела енергії, авіаційна та ракетно-космічна техніка.

Члени робочої групи обговорили питання проведення спільного конкурсного відбору претендентів та спільне фінансування їх навчання у вищих навчальних закладах США у рамках Програми імені Фулбрайта, що реалізується Державним Департаментом США та українською Урядовою бюджетною програмою з навчання студентів і аспірантів та стажування наукових і науково-педагогічних працівників у провідних вищих навчальних закладах за кордоном [2].

Підсумовуючи наведене вище, слід зазначити, що попри критику і неоднозначне ставлення окремих політиків до рівня і темпів інтегрування вищої освіти України до єдиного європейського освітнього простору, позитиви щодо розвитку освіти в Україні відзначають в Європі.

Про це свідчать і результати Бухарестської конференції міністрів європейських країн, яка проходила 27-28 квітня 2012 р. У ній взяло участь понад 500 учасників з 80 країн [9].

Представники "Болонських" держав обговорили майбутнє Європейського простору вищої освіти. Важливим питанням форуму стала Європейська рамка кваліфікацій. Було оцінено ґрунтовну роботу, яку проробила Україна щодо впровадження Національної рамки кваліфікацій – адже ця реформа проходить за кращим європейським зразком. Також отримала високу оцінку конференція міністрів освіти і науки країн-членів Ради Європи, яка відбулася торік у Києві, результатом якої стало "Київське комюніке" – документ, що поглиблює інтеграцію та розвиток Європейського простору вищої освіти.

За результатами зустрічі підписано Бухарестське комюніке під назвою "Використання

всього потенціалу – консолідація Європейського простору вищої освіти" [10].

Висновки. Для позитивного вирішення проблем визнання в країнах Європейського Союзу дипломів України необхідно усунути *гальмівні чинники євроінтеграції вищої школи*, які можна сформулювати таким чином [4]:

1) оновлення законодавства про вищу школу має відбуватися на основі узгодженої національної концепції якісної вищої освіти, сумісної з освітою країн ЄС. В іншому разі виникає реальна небезпека прийняття неякісного, суперечливого законодавства, і до того ж сам процес законотворчості буде ускладненим та уповільненим. Тобто до формулювання частинно конкретних законодавчих норм необхідно визначитися із загальноконцептуальними положеннями щодо вищої освіти;

2) розроблення національної системи кваліфікацій, узгодженої з європейськими кваліфікаційними рамками для ЄПВО, та навчання впродовж життя також потребують в якості обов'язкових умов попереднього повсюдного прийняття компетентнісного і кредитного підходів та формулювання на їх основі змісту і форм вищої освіти, визначення моделей фахівців, способів моніторингу та оцінювання освітнього результату. Саме застосуванням зазначених підходів можна зацікавити і об'єднати для ідентифікації якісних характеристик вищої школи усі сторони – студентів, випускників, роботодавців, викладачів, урядовців;

3) очевидним і найбільш серйозним фактором низької якості вітчизняної вищої освіти слід визнати непомірно (відносно реальних ресурсів і резервів) велику, деформовану мережу вищої школи, що склалася за роки незалежності країни без урахування реальних можливостей і потрібної доцільності. Неприйнятність існуючої мережі виявляється в багатьох аспектах.

Слід зауважити, що ці проблеми враховані в проекті нового Закону України «Про вищу освіту», Законі України «Про освіту» [3] та Національній стратегії розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки [5].

1. Будапештсько-Віденська декларація про створення Європейського простору вищої освіти. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zik.com.ua/ua/news/2010/03/15/220718>
2. В Міністерстві обговорили питання організації навчання українських студентів у провідних вищих навчальних закладах США // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/index.php/ua/9644-v-ministerstvi-obgovorili-pitannya-organizatsiji-navchannya-ukrajinskikh-studentiv-u-providnikh-vishchikh-navchalnikh-zakladakh-ssha>
3. Закон України «Про освіту» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>
4. Луговий В.І. Інтеграція в європейські простори вищої освіти і досліджень – важлива складова геополітики України: успіхи і труднощі реалізації / В.І. Луговий // Геополітика України: історія і сучасність: зб. наук. пр. Вип.1. – Ужгород: Ліра, 2009. – С. 261-262.

5. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://guonkh.gov.ua/content/documents/16/1517/Attaches/4455.pdf>
6. Спільна декларація «Зона європейської вищої освіти». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ubs.gov.ua/files/462_files_1/BolonskaDeklaratsia.pdf
7. Спільна декларація «Формування майбутнього». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ubs.gov.ua/files/462_files_1/BolonskaDeklaratsia.pdf
8. Унікальна можливість для випускників – додатки європейського зразка // Офіційний веб-сайт Закарпатського державного університету. – Режим доступу: http://www.zakdu.edu.ua/index.php?mmenu=news&action=show&msg_uid=400
9. Учасники Бухарестської конференції міністрів високо оцінили роботу України щодо розвитку освіти// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/9636-uchasniki-bukharestskoj-konferentsiji-ministriv-visoko-otsinili-robotu-ukrajini-shchodo-rozvitku-osviti>
10. Making the Most of Our Potential: Consolidating the European Higher Education Area. Bucharest Communiqué // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.ehea.info/Uploads/\(1\)/Bucharest%20Communiqué_DRAFT%20FOR%20ADOPTION.pdf](http://www.ehea.info/Uploads/(1)/Bucharest%20Communiqué_DRAFT%20FOR%20ADOPTION.pdf)

РЕЗЮМЕ

ВЗАИМНОЕ ПРИЗНАНИЕ ДИПЛОМОВ – НЕОБХОДИМОЕ УСЛОВИЕ ИНТЕГРАЦИИ УКРАИНЫ В ЕВРОПЕЙСКОЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЕ ПРОСТРАНСТВО

Артёмов И. В. (Ужгород)

В предлагаемой статье освещены основные проблемные вопросы, которые касаются взаимного признания дипломов как одной из составляющих внедрения Болонского процесса, а также интеграции Украины в европейское образовательное пространство. Дается определение понятий академического и профессионального признания дипломов. Определены формы и направления международного сотрудничества ЗакГУ в исследуемой проблематике.

Ключевые слова: Болонський процес, взаимное признание дипломов, приложение к диплому европейского образца, европейское образовательное пространство, мобильность студентов.

SUMMARY

MUTUAL RECOGNITION OF DIPLOMAS – A REQUIREMENT FOR UKRAINE'S INTEGRATION INTO THE EUROPEAN EDUCATIONAL SPACE

I. Artyomov (Uzhhorod)

This article highlights major issues related to the mutual recognition of diplomas as a component of the implementation of the Bologna process and also integration of Ukraine into the European educational space. The concepts of academic and professional recognition of diplomas are defined. The directions of international cooperation of the TSU in investigated issues are determined.

Keywords: Bologna process, the mutual recognition of diplomas, the Diploma Supplement of European standard, European educational space, the mobility of students.